ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29 և 30-ին յունիսի

Պ. Ա. ԴՕՐՕԺՆՕՎ

Սօլօլակսկայա փող. տ. Գուրգէնօվի, տելէֆօն № 583.

Իւրաքանչիւր տարի, սովորական կարգով

ՍԷԶՕՆԻ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ

ԳՆԵՐԻ ԲԱՒԱԿԱՆԱՉԱՓ ԷԺԱՆԱՑՈՒՄՆ

ՄԻԱՅՆ 15 ՕՐՈՎ

Ի նկատի ունենալով, որ շուտով սէզօնը վերջանալու վրա է, և որպէսզի մինչև առաջիկայ տարի սէզօնի ապրանքներ չը մնան, վերև յիշված օրերի ընթացքում սէզօնի բոլոր ապրանքները կը վաճառվեն շատ էժան գներով։

ԱՄԱՌԱՅԻՆ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԳՈՐԾՈՒԱԾՔՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔՈՒՄ

Տեղի կունենայ վաճառքը միանգամայն էժան գներով

ՄԻԱՅՆ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍԻ 1-Ը

ՉԸ ՏԵՍՆՎԱԾ ԷԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՐԱՏՕՎԻ ՍԱՐՊԻՆԿԱՅԻ

Ձեռագործ, առաջարկվում է որպէս ամուր, բարակ, միանգամայն չքեղ և լուանալու ժամանակ գոյնը չը կորցնող կտոր։

Վաճառքի է հանվում էժան գներով

Միայն մինչև յուլիսի 1-ը։

Սարատօվի սարպինկա, ռուսական ժանուածքից, արշինը 9 կ. սկսած։ Անգլիական սարպինկա, բարակ ժանուածքից, արշինը $12^{1}/_{2}$ կ. սկսած։ Մետաքսամման սարպինկա, գեղեցիկ գործուածք, որը կարող է փոխարինել արտասահմանեան թանգագին գործուածքներին, արշինը $18^{1}/_{2}$ կ. սկսած։

Մեծաքանակ և բազմատեսակ բրդէ և մահուդէ ապրանք

✦ Սէզօնի նորութիւններ, որոնք չեն վաճառվել սէզօնի ընթացքում։ ✦

Կը վաճառվեն խոշոր զեղջով

Միայն մինչև յուլիսի 1-ը։

Պատրաստի սպիտակեղէնի յատուկ բաժանմունքում

Խոշոր զեղչով կը վաճառվեն՝

Գունաւոր գուլպաներ—ձեռագործ, ասեղնագործ, նշանաւոր իրանց ամրութեամբ։

Գունաւոր զարնիտուրաներ, կանանց շալիկներ, վարտիկներ եւ բլուզկաներ էժանացված գներով։

Միայն մինչև յուլիսի 1-ը։

Խանութի վիտրինաներում ի ցոյց են դրված մեծ քանակութեամբ զանազան տեսակ ապրանքների կտորներ՝ իրանց վրա նշանակված էժան գներով։

555. 1—1 Պ. ԴՕՐՕԺՆՕՎ

Երեքշաբթի, յունիսի 16-ին

Եկատերինա Աւետովնա ՓՐԻԴՕՆԵԱՆԻ

մահվան քառասնօրեակի առիթով Նորաշէնի եկեղեցում տեղի կունենայ պատարագ և հոգեհանգիստ, որի մասին հաղորդում են իրանց ազգականներին ու ծանօթներին հանգուցեալի որդիները՝ Գրիգոր և Մնացական Եգորովիչ Փրիդօնեանները։ Պատարագի սկիզբն է առաւօտեան ժամը 10-ին, իսկ հոգեհանգստինը՝ ժամը 12-ին։
(կ. ե.) 554. 2—2

Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկ. Խորհուրդը

հրաւիրում է անդամներին Ընկերութեան

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԵԱՆ,

որ կայանալու է երեքշաբթի, յունիսի 16-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Ընկ. դահլիճում, Աբաս-Աբադսկայա հրապարակ № 7, սեփ. տուն։

Զբաղմունքի առարկաներն են՝
1) Խորհրդի մէկ անդամի և երկու փոխ-անդամի ընտրութիւն.
2) Ընթացիկ հարցեր.

(առ.) 556. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

երթևեկ հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Էնֆիաճեանցի։
Տելէֆօն 695

Ե. Գ. ՖԷԴՕՐՕՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, $8^{1}/_{2}$-ից մինչև $9^{1}/_{2}$, ներքին հիւանդ.։

Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների։

Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի քթի և ականջի։

Գ. Մ. ՄԱԿԱՐԵԱՆ երեքշ. և ուրբաթ օրերը 12—1 ժ., ներքին։

Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, $11^{1}/_{2}$-ից մինչև $12^{1}/_{2}$ ժ., սիֆիլիս և կաշուէ հիւանդութիւններ։

Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ. 1—2 ժամը։

Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԷԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը։

Բ. Ս. ՄՈՒՍԽԷԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—$2^{1}/_{2}$ ժ., աչքի հիւանդ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Գ. ՄԻՐՁՕՅԵԱՆ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների։

Ն. Գ. ՋԻՋԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների։

Հիւանդանոցում կատարվում են միկրոսկօպիական, բակտէրիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղիկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն։ Վճար խորհրդի համար 50 կօպէկ։

(օ. մ.) ա. 38. 100—50

Ներսիսեան Հայոց Հոգեւոր Դպրանոցի Հոգաբարձութիւնը

սրանով յայտարարում է նախ՝ որ հարկաւոր է մաթեմատիկական առարկաների համար ուսուցիչ, որն աւանդելու է 1909|10 ուսումնական տարում 25 դաս—թւաբանութիւն, հանրահաշիւ, երկրաչափութիւն և եռանկիւնաչափութիւն, և երկրորդ՝ երաժշտութեան և խմբական երգեցողութեան համար ուսուցիչ, որ աւանդելու է 20 դաս և ղեկավարելու է դպրոցիս երգեցիկ խումբը։

Ըստ ընդունված նորմայի՝ առաջին 12 դասերի համար դասագինը 70 րուբլի է, իսկ մնացած դասերի համար՝ 60 րուբլի։ Ցանկացողները պէտք է դիմեն հոգաբարձութեան մինչև յունիսի 25-ը։

(ու. չ. ե.) (ա.) 549. 3—2

ԴԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏԱՌՆՕՊՕԼԻ
Ֆաբրիկայի

Գտնվում է Կայսրութեան բոլոր մեծ քաղաքներում։

Բաժանմունքը Թիֆլիսում—Գօլօվինսկի պր., 21, Արտիստ. Ընկ. շէնութ.

Գները ֆաբրիկային են։

(ե.) ա. 197. 25—14

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ

—

Աստուածային օժանդակ շնորհիւ Մենք, Նիկօլայ Երկրորդ, Կայսր և Ինքնակալ Ամենայն Ռուսաստանի, Մօսկվայի, Կիեվի, Վլադիմիրի, Նովգորօդի, Թագաւոր Կազանի, Թագաւոր Աստրախանի, Թագաւոր Լեհաց, Թագաւոր Սիբիրի, Թագաւոր Տաւրեան Գերսօնէսի, Թագաւոր Վրաց, Թագաւոր Պսկօվի և Մեծ Իշխան Սմօլէնսկի, Լիտվայի, Վօլինի, Պօդօլի և Ֆինլանդիայի, Իշխան Էստլանդիայի, Լիֆլանդիայի, Կուրլանդիայի և Սեմիգալի, Սամօգիրի, Բելօստօկի, Կօրէլի, Տվերի, Իւգօրի, Պերմի, Վեատկայի, Բօլգարիայի և այլոց, Թագաւոր և Մեծ Իշխան Նովգօրօդի, ներքին երկիրների, Չերնիգօվի, Ռեազանի, Պօլօցկի, Ռօստօվի, Եարօսլաւի, Բելօզերսկի, Ուդօրսկի, Օբդօրսկի, Կօնդիյսկի, Վիտեբսկի, Մստիսլաւսկի և բոլոր հիւսիսային երկիրների, Հրամայող և Թագաւոր Իվերիական, Քարթալինական և Կաբարդինեան երկիրների և Հայկական նահանգի, Չերկասեան և լեռնային իշխանների և այլոց Ժառանգ Թագաւոր և Տէր. Թագաւոր Թուրքեստանի, Ժառանգ Նորվեգիայի, Հէրցօգ Շլէզվիգ-Հօլշտինիայի, Ստօրմարնի, Դիտմարսէնի և Օլդէնբուրգի և այլն և, այլն և, այլն։

Անսալով հայ ժողովրդի ներկայացուցիչների մեծամասնութեան ցանկութեան, որ արտայայտվեց Էջմիածնում 1908 թւի նոյեմբերի 1-ին, Մենք հաստատում ենք Կոստանդնուպօլսի հայ-լուսաւորչական պատրիարք արքեպիսկոպոս Մատթէոս Իզմիրլեանին՝ Էջմիածնի պատրիարքի՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի աստիճանում և՝ յանձնարարելով Նրա առանձին հոգացողութեան ճշդիւ պահել ներկայումս Կայսրութեան մէջ ներգործող և այսուհետև հրատարակվելիք բոլոր օրէնսդրութիւնները՝ հայ-լուսաւորչական եկեղեցու գործերը կառավարելու մասին՝ հաստատ յոյս ենք տածում, որ այս պատրիարքը նախանձայուզութեամբ գուն կը գործէ արդարացնել Մեր այս Կայսերական վստահութիւնը։

Տրված է Ցարսկօէ-Սէլօյում ապրիլի 15-ին Քրիստոսի ծննդեան հազար ինն հարիւր ինը թւին և Մեր թագաւորութեան տասներնգերորդ տարում։

Իսկականի վրա Նորին Կայսերական Մեծութեան ձեռքով ստորագրված է.

«ՆԻԿՕԼԱՅ»

Ներքին գործերի մինիստր՝ ստատս-սեկրետար Ստօլիպին։

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

I

Կաթողիկոսի առաջ դրված հերթական կարևորագոյն խնդիրներից մէկըն է դպրոցականը։

Թէ կրթական ծրագրի և թէ դպրոցների ընդհանուր վերահսկողութեան անորոշ և անկատար վիճակը պահանջում են օր առաջ զբաղվել եթէ ոչ ամբողջ դպրոցական խնդրով, գոնէ նրա այն մասով, որ անմիջական կապ ունի դպրոցական գործունէութեան հետ առաջիկայ աշնան ամիսներում։

Այժմեանից պէտք է սկսված լինի գործունէութիւն, որպէսզի դպրոցական կեանքի սկզբնաւորութեան միջոցին փոքր ի շատէ հարթված լինեն ճանապարհները կանոնաւոր գործավարութեան համար։

Ամառային արձակուրդի ժամանակ դպրոցական հոգաբարձութիւնները ծրագրում են դպրոցների պահպանութեան պայմանները և հրաւիրում են ուսուցիչներ՝ մանկավարժական խմբեր կազմելու։

Ներկայումս Թիֆլիսում արդէն խմբված են բազմաթիւ ուսուցիչներ, իսկ առաջիկայ շաբաթներում կը գան և միւսները, որոնք դեռ չեն վերջացրել իրանց գործերը գաւառներում։

Թէ հոգաբարձութիւններ և թէ ուսուցիչներ շահագրգռված են կրթական գործի բարեկարգութեան խնդիրներով։

Միևնոյն ժամանակ պէտք է նկատել և այն, որ դպրոցական այն ցանցը, որ մենք ունենք, դեռ շատ նոսր է, և կրթական սերմարանների թիւը այնքան փոքր է, որ ամբողջ գիւղախմբեր և տասնեակ հազարաւոր ազգաբնակութիւն ունեցող տեղեր դեռ բոլորովին զուրկ են գրագիտական դասընթացքներից, իսկ տեսուչ իրականութիւնը ցոյց է տալիս, որ այդ սակաւաթիւ դպրոցական կրթարաններն էլ դեռ բոլորովին ապահով չեն, մեծ նեղութիւններ և զրկանքներ էին կրում ամբողջ տարվայ ընթացքում, չէին կարողանում հայթայթել դպրոցական պիտոյքները, վճարել ուսուցիչների ռոճիկները և որ նրանցից մի քանիսը նոյն իսկ փակվելու վտանգի մէջն են։

Այդ թէ կրթական և թէ նիւթական կարիքների լրջութիւնը հրամայողական պահանջ է դնում մեր առաջ հոգատար լինել բարեկարգելու և ապահովելու դպրոցական գործը, փոխադարձ աջակցութեան հրաւիրելով Էջմիածնի և հայ ժողովրդի հեղինակաւոր ույժերը։

Կարևորութիւն է զգացվում խորհրդակցութեան հրաւիրել դպրոցական գործի տեղական գործողներին և մշակել դպրոցական բարեկարգութեան գործնական և հերթական խնդիրները։

Ցաւալի է արձանագրել, որ մեր դպրոցական ոչ անցեալը և ոչ ներկան բաւականաչափ չեն ուսումնասիրված, և մենք կարիք ենք զգում ուսումնասիրութեան նիւթերի մեր ամեն մի քայլում։

Իսկ միևնոյն ժամանակ չը պէտք է վրիպի ուշադրութիւնից և այն, որ ներկայումս քննվում է հայ դպրոցական կազմակերպութեան ծրագիրը պետական ատեաններում և ուրեմն պէտք կայ, որ մենք կարող լինենք մեր դպրոցական կարիքների մասին ներկայացնել նիւթեր և խորհրդածութիւններ հիմնված մեր իրականութեան առանձնայատկութիւնների և պահանջների վրա։

Խնդիրը հերթական է։

Ա. Քալանթար

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Սալոնիկ, 13 յունիսի

Ընդհանուր տեսչութիւնը պաշտօնական հաղորդագրութիւն ստացաւ, որ Մուհամմէդ V-ը յուլիսի 10-ին Սալոնիկ է գալիս սահմանադրութեան տարեդարձին։ (Հ. Գ.)

—

Սալոնիկ, 13 յունիսի

Ներքին գործերի մինիստրը հեռագրով հրամանագրեց իշխանութիւններին միջոցներ ձեռք առնել պաշտպանդրութիւն սահմանելու համար սալոնիկեան վիլայէթում։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պօլիս, 13 յունիսի

Ֆինանսների մինիստր Րիֆաատը հրաժարական տուեց մեծ վէզիրի հետ ունեցած տարաձայնութեան պատճառով։ Ֆինանսների մինիստրի պորտֆէյլը յանձնված է երիտասարդ-թիւրքերի կօմիտէտի անդամ Ջաւիդ-բէյին, պատգամաւորների ժողովի բիւջէտային յանձնաժողովի նախագահին։

Թիւրքական պատգամաւորների միջպարլամենտեան խումբը, թւով 15 մարդ, առաջնորդութեամբ պատգամաւորների ժողովի փոխ-նախագահ Տալաէտի, դոկտոր Րիզա Թէվֆիկի և արաբների լիդէր Բօստանիի ճանապարհ է ընկնում Լօնդօն և Պարիզ։

(Հ. Գ.)

«Թիւրքին» հաղորդում է, որ Կ. Պոլսի «Բուլգարիկին» Թերթը վերանել է հրատարակելը՝ Ժողովրդ-Պաշտպանողականը՝ Բուլգանի Թէնէան դատապարտել է միայն 10 օսմ. լիրա տուգանքով։

Կեօլն, 13 յունիսի

«Կեօլն. Ցայտուն» լրագրին հեռագրում են Բեռլինից Թիւրքական կառավարութեան ... [illegible] ... (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ստոկհոլմ, 13 յունիսի

Լիլա-Վերտոսին մօտ շէվերական Թագաւորը, Թագուհին և արքայական ընտանիքը, արտաքին գործերի մինիստրը և այլ ... «Ստանդարտ» զբօսանաւը ... 3 ժամ 55 րոպէին Լոպար-Ստորդզում ժամանեցին ... ժամը 3-ին և 20 րոպէին ... 3 ժամ 30 րոպէին ... Նորին Կայսերական Մեծութիւնները, ա-լա-դօմոն կառքով գնացին արքայական պալատը, ուր երեկոյեան 7 ժամին կայացաւ հանդիսաւոր ճաշ։

Առաւօտեան 7 ժամին Կայսերական «Ստանդարտ» և «Պօլեարնայա Զվէզդա» զբօսանաւերը ... Լիլա-Վերտոսին ... «Դրօտ» զբօսանաւը ... Նորին Մեծութիւնները ... երեկոյեան ... (Հ. Գ.)

Լոնդոն, 13 յունիսի

Էդուարդ թագաւորի ծննդեան օրվայ առթիւ յունիսի 12-ի երեկոյեան արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ հանդիսաւոր ընդունելութիւն կայացաւ, որին ներկայ էին, ... դեսպանները ... ընդամենը մօտ 400 անձինք։

Լոնդոն, 13 յունիսի

«Թայմսին» հեռագրում են «Թէշ-քանից և Մաանտից հաղորդում են, որ ... 200 ... (Հ. Գ.)

Վիէննա, 13 յունիսի

«Նոր. Ֆրիլոյենե» հաղորդում են Սոֆիայից, որ բուլղարական կառավարութեան և ... յունիսի 12-ին կայացաւ ... 2,100,000 ֆունտ, ... 21,500,000 ֆրանկ։ (Հ. Գ.)

Լոնդոն, 13 յունիսի

Դումայի անդամները ներկայ էին ... տաճարում, ... Թագաւոր Կայսր

Նիկոլայ II-ը, որպէս և դէպի Ռուսաստանի բոլոր մարդասէր Թագաւորները, ամենամեծ յարգանք են տածում ներկայացուցչական կազմ շնորհելու համար, որի աստիճանական զարգացման մէջն է կայանում Ռուսաստանի բաղդը։ Պատասխանեց կոմս Վլադիմիր Բօբրինսկի, որն ընդգծեց Ռուսաստանի արած քայլը դէպի կրօնի ազատութիւնը։ (Հ. Գ.)

Լոնդոն, 13 յունիսի

Դումայի անդամները առանձին հրաւէրով ներկայ էին «Վիկտորիա և Ալբէրտ» Թանգարանի հանդիսաւոր բացմանը։ Հէնց այդտեղ հաւաքվեցին կաբինէտի և դիւանագիտական մարմնի անդամները և անգլիական ընտիր հասարակութիւն։ Բարձրագոյն ելքից յետոյ Թագաւորը և Թագուհին կատարեցին բացման ծիսակատարութիւնը։

(Հ. Գ.)

Կեօլն, 13 յունիսի

Գերմանական մամուլը շարունակում է քննել ներքին դրութիւնը։ Բոլոր գոյների լրագիրները համաձայն են այն բանի հետ, որ իշխան Բիւլովի հրաժարականը անխուսափելի է մերձաւոր ապագայում։ (Հ. Գ.)

Բեռլին, 13 յունիսի

Յունիսի 13-ի ունկնդրութեան ժամանակ կայսերական կանցլէրը հրաժարական խնդրեց անյապաղ։ Սակայն կայսրը մերժեց այդ խնդիրքը այժմ և մատնացոյց արեց, որ դաշնակից կառավարութիւնների միահամուռ համոզմամբ ֆինանսական ռէֆօրմի շուտափոյթ իրագործումը կենսական հարց է համարվում թէ ներքին բարեկեցութեան և թէ կայսրութեան արտաքին դրութեան համար։ Այդպիսի հանգամանքներում կայսրը անհնարին է համարում իշխան Բիւլովի ցանկութիւնը կատարել։ (Հ. Գ.)

ՈՂՋՈՅՆ ՄԵՐ ՀԻՒՐԻՆ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հետ եկել է Թիւրքիայի հայոց ազգային երեսփոխանական ժողովի ատենապետ Մինաս Չերազ։

Այս երկրորդ անգամն է, որ Մինաս Չերազը, հայ գործիչների այս վետերանը, մեզ մօտ հիւր է։

Յանձին Մինաս Չերազի մենք մեր եղբայրական համերաշխութեան զգացմունքներն ենք արտայայտում Թիւրքիայի մեր հայ եղբայրներին և կռուի ու ազգաշէն գործունէութիւն մաղթում ազգային երեսփոխանական ժողովին։

Յանձին Մինաս Չերազի մենք ողջունում ենք Թիւրքահայ բազմերախտ գրողներից մէկին, որի արդիւնաւէտ գրիչը շարժվեց միշտ Թիւրքիայի պէժբաղդ հայ ժողովրդի արդար դատի պաշտպանութեան համար։

Մինաս Չերազ մինն է այն գործիչներից, որոնք առանց շովէն լինելու, տոգորված հանդերձ համամարդկային լայն գաղափարներով, ոչ նուազ անձնուէր են եղել և իրանց ազգային շահերի համար և ցոյց տուել, թէ միայն իսկական մարդասէրը կարող է լինել և իսկական ազգասէր։

Ողջոյն մեր բազմարդիւն գործչին և գրողին։

Հ. Առաքելեան

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Այսօր նորընտիր պատրիարքը, ազգ. երեսփոխանութեան ներկայութեանը, Մայր եկեղեցիին մէջ, իր սահմանադրական ուխտը ըրաւ հանդիսաւորապէս։ Հետեւեալն է ուխտին բնագրական օրինակը.

«Առաջի Աստուծոյ և ի ներկայութեան ազգ. ժողովոյս՝ հրապարակաւ կուխտեմ հաւատարիմ մնալ օսմ. սահմանադրական տէրութեան և ազգիս, և ճշմարտապէս հսկել ազգ. սահմանադրութեան անթերի գործադրութեանը»։

Ուխտի արարողութենէն առաջ խօսեցաւ հետեւեալը.

«Տեարք երեսփոխանք.

«Սիրտս լեցուն է շնորհապարտ զգացումներով, ու առանց երկիւղախառն արտփումներու, երբ ապիկար ու անարժան, կը հրաւիրուիմ Կ. Պոլսի պատրիարքութեան ծանր և դժուարին պաշտօնին, առաւելագանց վստահութեամբը ազգիս։

«Պատրաստ եմ կատարելու ուխտս, որ պիտի կապէ զիս անքակտելի հանգոյցով մը օսմ. սահմանադրական կառավարութեան, ազգիս շահերուն հետ միանգամայն, և այդ ուխտին մէջ պիտի դնեմ իմ գիտակցութեան վկայութիւնը իր բոլոր անկեղծութեանը և լրութեանը մէջ։

«Չեմ վարանիր յայտարարելու, թէ եկած եմ պատասխանատուութեան մը բեմին առջև երեւալու, ուր գուցէ անաչառ դատաւորի մը արդար սաստը լսեցնէ զիս, եթէ երբեք անարժանաբար չկրնամ հաստուցանել իմ ուխտս։ Սակայն և այնպէս վստահացած բոլորանուէր գործակցութեանը պատկառելի ժողովին և ազգ. վարչութեան, խրախուսուած բոլոր կուսակցութեանց միազօր համերաշխութենէն և մանաւանդ զօրացած օսմ. սահմանադրական կառավարութեան արդար բարեացակամութենէն, յանձն կառնեմ այս լուծը, որուն տակ չընկճուելուս համար՝ ձեր աղօթքներուն և Աստուծոյ կապաւինիմ։ Իմ պարտքը, ուրեմն, խառնելով ձերինին հետ, է ծառայել օսմ. սահմ. կառավարութեան և մեր սիրելի ազգին, պահպանելու համար այն ժողովուրդը, որ, իր ամբողջ պատմական շրջանին մէջ, ապրեցաւ այնպէս որ ոչ մէկ ժողովուրդի նախատինքին արժանի գործ չկատարեց երբեք, նոյնիսկ 3000 տարի առաջ Բաբելոնէն գիտուած այն հանդարտ գործունէութիւնը և յառաջդիմասէր ոգիով հողին մշակութեան հետ կապուած այդ ժողովուրդին կեանքը, որ վերջին վեց դարերու մէջ ալ օսմ. կառավարութեան վստահութեանը արժանացաւ։ Նոյն այդ ժողովուրդը, ինքնութիւնը պահպանելու բոլոր ուժովը ոգևորուած, պիտի կրնայ ունենալ խաղաղութեան հանդարտ նոյն երջանիկ օրերը։ Բայց որովհետև այս ընդարձակ կառավարութեան մէջ օսմ. պետութիւնը կազմող զանազան տարրեր կան, որոնք իրարու հետ և իրարու մէջ պիտի ապրին, նոր, արդարութեան վրայ միայն հիմնուած զօրութիւն մը պիտի կրնայ զանոնք միացնել ճշմարիտ նպատակակէտի մը, որ երկրին յառաջդիմութիւնն ու երջանկութիւնը պիտի ըլլայ։ Այդ նոր զօրութիւնը պիտի կազմուի նոյնիսկ երկրին մէջ, դիմադիր ուժ մը շինելու համար փորձութիւններու դէմ։ Ու այդ տարրերու զուգակցութեանը մէջ ամենէն արդար դերը պիտի կատարէ հայոց ժողովուրդը։

«Դուք ինքնին գիտէք, թէ, այդ ժողովուրդը պահպանելու համար, ինչ տարրեր կային, որոնք զինքը ապրեցուցին։ Ես մի առ մի պիտի չթուեմ զանոնք, միայն պիտի ուզեմ յիշեցնել, թէ այն սուրբ ու անխախտ հաստատութիւնը, որ եկեղեցի կը կոչուի, պահեց մեր հաւատալիքները, մեր աւանդութիւնները, մեր պատմութիւնը և մեր կեանքը, իր շուրջ ժողվելով ու հաստատելով մանաւանդ այն շէնքերը, ուր ազգին մանկտին կրթուեցաւ, շինեց իր ճակատագիրն ու բաղդը առանց զայնս մատնելու կորստեան անդունդին։

«Այդ ժողովուրդն է, որ կուգայ այսօր, նոյն իսկ օսմ. պետութեան երջանկութեանը համար, իր կողմէ իր բաժինը բերելու։ Պիտի ներէք եթէ պահ մը ձեր առջև թափ տալ ուզեմ երևակայութիւնս ու ես՝ այդ օսմ. պետութիւնը ներկայացնեմ իբրև պատերազմի պատրաստուող մարտիկ մը, որ իր յաղթութեանը վրայ աներկեան կը մնայ։ Բոլոր իր մէջ ապրող օսմ. տարրերը իրարու հետ կը մրցին սպառազինելու զինքը։ Ամէն ոք պիտի բերէ իր զէնն ու զարդը. իսկ ես պիտի ուզէի ընտրել այդ գինուորին գօտին, գօտին՝ որ ընդգրկումի և փարումի խորհրդանշանն է, գօտին՝ որ պինդ պիտի բռնէ այդ արդարութեան մարմինը, գօտին՝ ուրկէ պիտի կախուի նոյն իսկ արդարութեան և սուրին երախակալը։ Այդ նուիրական բաժինը ես իմ ձեռքովս ձեր գործակցութեամբը և բոլոր ժողովուրդին հաճութեամբը պիտի բերեմ օսմ. պետութեան։

«Անոր և ազգին հաւատարիմ մնալու համար, կը դառնամ Աստուծոյս և կուխտեմ ձեր ներկայութեանը։ Ո՛վ իմ Աստուածս, որ իմ հայրերս պաշտեցին, պաշտեցին զքեզ իրենց բոլոր նահատակութիւններովը, զքեզ պաշտեցին տառապանքի ամբողջ դարերու մէջ, ու ամեն օր սակայն քեզի դարձան, քու ողորմութենէդ ակնկալելու համար իրենց փրկութիւնը։ Քու մեծութեամբը բռնապետները կիյնային. այսպէս կը կարդայինք պատմութիւններու մէջ, և քու զօրութեամբդ մեր առջև իսկ տեղի ունեցաւ նոյն բանը։

«Հիմա որ ազատ կը [illegible] ինքզինքնիս, հիմա որ սահմ. կառավարութեան ներքև կ'ապրինք, շնորհակալ կ'ըլլանք քեզի։ Պահէ այս ժողովուրդը, որ քեզ սիրեց ու պիտի սիրէ»։

Այս բեմախօսութեան ատեն՝ պատրիարքին աջ կողմը, վեղար ի գլուխ, պատրիարքական ճօկանը (աստն) բռնած, կը կենար տեղապահ սրբազանը։ Ու երբ դադրեցաւ խօսելէ, Արշարունին, խօսքը Դուրեանին ուղղելով, ըսաւ.

«Սրբազան եղբայր ի Քրիստոս.

«Պաշտօնս այս պահուս լրացած ըլլալով, կուգամ կատարել այն պարտականութիւնը, որ ըստ օրինի ինձ կը վիճակի, ձեր ամենապատուութեան ձիւքը տալ պատրիարքներու ոսկեղէն մականը։ Կը մատուցանեմ ձեզ ոսկեղէն գաւազանը, որ թէև կը փայլի, բայց փշոտ է։ Ձեր երթալիք ճամբան ապառաժուտ է. բայց դուք, ձեր կարողութիւններով զինուած, այդ ճամբան հարթ պիտի տեսնէք։ Ազգին պէտքերը շատ են ու բազմատեսակ, բայց կը յուսամ, թէ ձեր ամբարած հմտութիւնով, և ազգ. վարչութեան աջակցութեամբ, պիտի կրնաք այդ դժուարին պաշտօնը գլուխ հանել։

«Աւասիկ ձեզ կը մատուցանեմ ձեր պատրիարքական գաւազանը։ Հիմա որ պաշտօնս վերջացուցի, թոյլ տուէք ինձ որ մեկնիմ»։

Այս արարողութիւններէ ետքը, նորընտիր պատրիարքը հրաւիրուեցաւ բազմելու նախագահական աթոռին վրայ՝ լսելու օրուան հարցերը։

Վարչութիւնը ծանր ամբաստանագիր մը բերած էր երեսփոխանութեան՝ Երուսաղէմի գործերու մասին։ Ցարութիւն պատրիարքը, այժմ ինննսունամեայ և զուցէ աւելի, ալ բոլորովին կորսնցուցած խորհելու և գործելու բոլոր կարողութիւնները, պարզապէս խաղալիկ մըն է միաբանութեան հաշուեխոյս մասին, որ բռնաբար պատրիարքին ընել կուտայ ինչ որ կուզէ։ Ու այդ միաբանութիւնը, հաշուեպահանջները վանքէն դուրս վտարելէ ետքը, այսօր տիրացած ամեն բանի, կը ծախէ, կը քանդէ, որոշումներ կը գործադրէ և, ի լրումն ամեն լրբութեան, կառավարութեան ձեռքով կուզէ վանք դարձնել Գէորգ եպիսկոպոս Երէցեան ու Ղեւոնդ վարդապետ Մազսուտեան, անոնք, որ արդէն ծանր ամբաստանութեան ներքև են և, քննիչ յանձնախմբի մը եզրակացութեան համեմատ, մեծ գումարներու պարտական ճանչցուած։ Նոյն այդ միաբանութեան բռնակալ մասն է, որ, իր ուժերը վանքին մէջ բազմապատկելու համար, հակառակ Պոլսի վարչութեան տուած կրկնակ հրամաններուն, սարկաւագ ձեռնադրել տուած է և տակաւին կը շարունակէ ձեռնադրել տալ կուիւ ու փայտի մարդիկ։ Այսուհետև ս. Յակոբայ վանքին մէջ, Աւետարանի տեղ, պիտի թագաւորէ բռունցքին ուժը, փայտը ու թերևս, ի հարկին, զէնքը։

Աւելին ալ կայ. Ցարութիւն պատրիարքը հեռագրած է դատական մինիստրութեան, թէ Կ. Պոլսի պատրիարքարանը կը բռնաբարէ վանքին դարաւոր իրաւասութիւնները, որոնք ճանչցուած են ֆէրմաններով։ Այսինքն՝ կուզէ ըսել թէ վանքը անկախ է, ազգ. ոևիցէ իշխանութիւն իրաւունք չունի միջամտելու, երբ կարգ մը միաբաններ, կողոպտիչներ, աւազակներ ծերութենէ անկարողութեան դատապարտած, ցնդած պատրիարք մը իրենց գործիք կընեն, ուզած որոշումին կուտան և գործադրութեան համար ստորագրել կուտան պատրիարքին։

Վարչութիւնը, իր տեղեկագրին մէջ, հարկ կը տեսնէ փոխանորդ մը կարգել ծերունի պատրիարքին և վանքը ազատել ներքին կուսակցական կամայականութիւններէ։ Վանքը, Քրիստոսի ըսածին պէս, եղած է այժմ «այր աւազակներու»։ Զատկի օրերուն կորսուած է ձեռագիր աւետարանը մը, որ 2000 ոսկի արժողութիւն ունի եղեր. Թանկագին հողեր ծախու հանուած են, կըսուի։ Ու այդ ամեն գործողութեան մէջ միաբանական իշխանութիւնը մէկ կողմէ թիկունքը տուած է տեղական կառավարչին և միւս կողմէ Կ. Պոլսի դատական մինիստրութեան՝ ազգային իշխանութեան առջև պատ քաշելու համար։

Էջմիածնի կալուածական հարցին մէջ, Օրմանեան պատրիարք շատ իրաւացիօրէն դիմում ըրաւ Ցարին կառավարութեանը՝ խնդրելու որ Թիւրքիոյ հայոց իրաւունքները ճանչցուին Էջմիածնի կալուածներուն մէջ։ Ճիշդ ատենն է, որ Ռուսիոյ կողմէ նոյն ձայնը բարձրացուի ս. Յակոբայ վանքի ունեցածներուն պահպանութեանը մէջ։ Ռուսահայերը կրնան իրենց ներկայացուցիչ նշանակել ուղղակի Պոլսի պատրիարքը իբրև փոխանորդ ընդհանուր Հայրապետին։

Այսպէս, այդ հարցը կրկնակ դժուարութիւն կը հանէ ազգ. իշխանութեան առջև. մէկ կողմէ՝ վանքին անկարգութիւնը որ կը սպառնայ ազգ. հարստութիւնները փճացնելու, և միւս կողմէ՝ կառավարութեան հայեացքները այդ հարցին մէջ։ Եթէ կեդր. կառավարութիւնը բարեացակամ ըլլայ, հարցը կը լուծուի, իսկ եթէ, հակառակ թելադրութիւններու համեմատ, սիրէ պատէ-պատ միջոցներով ազգը զբաղեցնել, անդին բռնակալ միաբանութիւն մը, աղէտներու, աւազակներու թիւերով օրէ օր ըստուարացած, կը քանդէ վանքը։

Երեսփոխանութեան մէջ ունինք թիւ մը, որ այդ հարցին մէջ տարբեր հայեացքներ ունի. ունինք խմբագրողներ ալ, որոնք աւելի տրամադիր եղած են դէպի Երէցեան եպիսկոպոսի անկեղծութիւնն և Ղեւոնդ վարդապետի անմեղութիւնը իր հաշիւներուն մէջ։

Ուրեմն օր յետոյ, երեսփոխանութիւնը պիտի զբաղի վարչութեան տեղեկագրով ու Ցարութիւն պատրիարքի հեռագրովը, որ քաշած է դատական մինիստրութեան՝ վանքին իշխանութիւնը անկախ հռչակելով Կ. Պոլսի վարչութիւններէն։ Հաւանական է, որ շատ յուզումնալից նիստ մը ունենայ երեսփոխանութիւնը և շատ գիմակաւորներ նշաւակուին ու, այդ հարցին մէջ, իսկական գոյներ երեւան գան։

Շահէն

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 8 յունիսի

Ցայտնի գրագէտի զոհ Թշուառ շէյխ Իբրահիմը դարձեալ լոյս է ընկել... Առաջնորդարանի բակում տեսանք նրան։

Երէկ ռուսաց բանակը Աջի գետի ափից փոխադրվեց պահժառանգի այգին, ուր բաւական յարմարութիւններ կան բնակութեան և օդն ու ջուրը անհամեմատ նպաստաւոր են զօրքի առողջութեան համար։ Աջու ափում մօտ երկու ամսվայ ընթացքում բանակը երեք կորուստ ունեցաւ. տիֆից մեռան երեք հոգի. պատճառները վերագրում են հակաառողջապահիկ պայմաններին, որոնց շնորհիւ կատարվեց երեկվայ փոխադրութիւնը, նախօրօք Թէհրան և Պետերբուրգ բանակցելուց յետոյ։ Ռուսական զօրամասեր պիտի ուղարկվեն Ղարադաղ ռուսահպ. կալուածական որոշ գործեր կարգադրելու և հսկողութեան համար։ Այսօր էլ Մուժամբար 20—25 հոգի կօզակներ պիտի գնան, գիւղի կացութիւնը պահպանելու Սամ-խանի վայրագութիւններից։ Բացի Թաւրիզից Ատրպատականում խաղաղութիւն չը կայ։ Թէհրանի ներկայ կառավարութիւնը, ինչ ձեւափոխութեան էլ ենթարկվելու լինի, դժուար թէ երկիրը խաղաղեցնել կարողանայ. առայժմ ոչ զօրք ունի երկիրը և ոչ էլ «մարդ»։ Պաշտօնի գլուխ են անցնում էլի հին գայլերը. տեղիս քարգուզարխանայի կառավարիչը հազիւ 15—20 օր կը լինի, որ պաշտօնի գլուխ է անցել. և մենք կրկին հին օրերն ենք վերապրում։ Հայոց առաջնորդն ինչ-որ ամուսնական խնդրի որոշում գործադրել տալու համար դիմում է քարգուզարխանային. վերջինս, փոխանակ առաջնորդարանի որոշումը գործադրելու, նամանաւանդ որ խնդիրը ամուսնական լինելով վերաբերում էր միմիայն առաջնորդական իրաւասութեան, բերել է տալիս երկու կողմերին, երկու օր բոլորովին անմեղ տեղը բանտարկում ու տուգանում և խնդիրն անկախ թողնում, որպէսզի էլի պատեհ առիթով միջոց ունենայ դարձեալ բանտարկել, դարձեալ տուգանել, և այսպէս անվերջ, ըստ հին սովորութեան։ Հայոց առաջնորդը բողոքեց քարգուզարի այդպիսի վարմունքի համար. բայց ի՞նչ... Խելագար պիտի լինել հաւատալու համար, որ նախկին գայլերը գառ պիտի դառնան և երկրի վերածնութեան գործին ծառայեն։ Անբովանդակ ոգևորութիւնն ու գործունէութիւնը գրօշ չարժէ։ Հին մէջլիսի մեղքերը պիտի նոր մէջլիսը քաւել կարողանայ, հրաւիրելով վարչագէտ եւրօպացիներ դրսից և ձեռնհաս անձնաւորութիւններ տեղացի քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնից։ Նախկին՝ 2—3 տարի առաջվայ շովինիզմը պիտի շոգիացնել բոլորովին։ 10—20 տարի մաքսատանը և պօստատանը ծառայած հայ պաշտօնեաները միթէ աւելի արժանաւորներով փոխարինվեցին։ Հպատակների մէջ խտրութիւնը պիտի վերացվի և արժանաւորը միայն պաշտօնի հրաւիրվի, եթէ ցանկալի է, որ երկիրը բարենորոգութեան շաւղով ընթանայ։

Թէհրանի մէջլիսում մի-մի պատգամաւորի իրաւունք է տրված հայերին, ասորիներին, հրէաներին և գէբրներին (արևապաշտ պարսիկներ)։ Հայերի կողմից բողոք է ուղարկված Թէհրան, որ գոնէ երկու պատգամաւորի իրաւունք տրվի իրանց։ Երկրի շահերի տեսակէտից իսկ՝ ընդհանրապէս վատ չէր լինի, եթէ ոչ միայն հայերի ներկայացուցիչները երկու լինելու, այլ և պարսիկների կողմից որպէս պատգամաւորներ մի քանի հայեր ընտրվէին, որովհետև արևի լոյսի պէս պարզ է, որ աւելի ձեռնհաս պատգամաւորներ հայերի մէջ հնարաւոր է ճարել, քան թուրքերի. ազգայնամոլութիւնը չէ խօսում մեր մէջ, այլ երկրի իսկական շահերի ըմբռնումը։

Սալմաստում տեղի ունեցած թիւրքպարսկական ընդհարումները թիւրիմացութեան հետևանք են եղել։ Հարբած պաշտօնեաների սխալանքը երկուստեք մօտ 10 սպանվածների արիւնով ներկվեց։ Այնտեղի պարսիկ կառավարիչը, վախենալով ապագայ բարդութիւններից, իր ձիաւորներով փախչում է Թաւրիզ, քաղաքը թողնելով առանց իշխանաւորի, թիւրքերի ձեռքում։

Իբօ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԳԱԼՈՒՍՏԸ

Բալաջարի կայարանում և այնտեղից Թիֆլիս

Շաբաթ օր, յունիսի 13-ին, ժամը $4^{1}/_{2}$-ին կէսօրից յետոյ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Մատթէոս II հասաւ Բալաջարի կայարանը, իրան ընդառաջ գնացած՝ Շամախու թեմի առաջնորդ Անանիա արքեպիսկոպոսի, գործակալ Զաւէն վարդապետի, Բագուի հասարակութեան պատգամաւորներ՝ պ. պ. Ա. Կրասիլնիկեանի, Կ. Խատիսեանի, Բ. Դոլուխանեանի և բժշկ. Թ. Զաքարեանի ուղեկցութեամբ։

Մինչև Վեհափառի գալուստը, Բագուից առանձին գնացքներով Բալաջարի էին գալիս հետզհետէ զանազան պատգամաւորութիւններ և մասնաւոր անձինք՝ ողջունելու Վեհին։ Բալաջարի էին հասել և Ղարաբաղի թեմի պատգամաւոր ու մեր խմբագրութեան անդամ Հ. Առաքելեան, ինչպէս և Շամախու թեմի պատգամաւոր Ս. Թաղիանոսեան։

Բալաջարի կայարանը զարդարված էր դրօշակներով, կանաչով, ծաղիկներով և դուրսը պլատֆորմի վրա պատրաստված էր մի աթոռ ամպհովանիով, որի շուրջը բոլորվել էին հայ քահանաները՝ խաչ ու գաւազանով։

Բացի Բագուի ազգային զանազան հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչներից և խմբական կազմերից, Բալաջարի էին եկել նաև Բագուի քաղաքագլուխը մի քանի ձայնաւորներով, ռուսաց հոգևորականութեան ներկայացուցիչ Իոսիֆի աւագ քահանան, հայ-բողոքականները, հրէական պատգամաւորութիւն, բողոքականների պաստորը։

Երբ գնացքը հասաւ կայարան և Վեհափառը դուրս եկաւ իր շաթիրներով, հրա-

ւիրակների և ուղեկից պատգամաւորների հետ, առաջին ողջոյնի ճառը արտասանեց Ինիցկի քահանան, որի խօսքերը, ինչպէս և Վեհափառի պատասխանը, թարգմանում էր Կ. Խատիսեանը: Քաղաքագլուխ Րաֆէվսկին մատուցեց Բագուի քաղաքացիների կողմից արծաթէ սկուտեղի վրա աղ ու հաց, ապա ողջոյնի ճառեր արտասանեցին պատգամաւորները: Մի մեծ և գեղեցիկ ճառ խօսեց հոգաբարձութեան նախագահ Միք. Բաբաջանեան, որին ի պատասխան Վեհափառը ասաց, թէ հայ ժողովուրդը ունեցել է և պէտք է ունենայ միայն մի նպատակ՝ զարգանալ խաղաղութեան, կրթութեան և ուսման մէջ, պահպանելով անդրդուելի իր հանրածանօթ հաւատարիմ հպատակութիւնը դէպի ռուսական հզօր կայսրութիւնը և գահը և պաշտպանելով իր եկեղեցին և լեզուն՝ իբրև անհրաժեշտ պայմաններ իր ազգութեան: Ապա, յորդորելով ամենքին օրինական ճանապարհներով և խիստ օրինականութեան սահմաններում պաշտպանել ազգային իրաւունքները, օրհնեց ամենքին ու մտաւ Բագուի հայ հասարակութեան կողմից պատրաստուած արտակարգ գնացքը, որ կեցցէների մէջ շարժվեց ճիշդ ժամը 5 և կէսին:

Առանձին համակրական արտայայտութիւնների և ողջոյնների առարկայ դարձաւ նաև Վեհափառի հետ եկած Կ. Պօլսի ազգային ժողովի ատենապետ պ. Մինաս Չերազը:

Գնացքի մէջ Վեհափառին ներկայացաւ պ. Հ. Առաքելեան և մի քանի խօսքով ողջունեց նրա գալուստը Ղարաբաղի և Ատրպատականի թեմերի հայ ազգաբնակութեան, Թիֆլիսի յանձնաժողովի և «Մշակի» խմբագրութեան կողմից, յայտնելով որ Թիֆլիսի հայ հասարակութեան և մամուլի պատգամաւորները պատիւ կունենան ողջունել նրան Աղստաֆա կայարանում:

Վեհափառը բարեհաճեց մօտ ժամ և կէս խօսակցել Հ. Առաքելեանի հետ զանազան խնդիրների մասին:

Հաջի-Կաբուլ կայարանում այն սալօն-վագօնը, որով Կաթողիկոսը Պետերբուրգից սկսած եկել էր, անիւների փչացման պատճառով հարկ եղաւ թողնել այդ կայարանում, տեղափոխվել մի այլ սովորական վագօն և հեռագրել Թիֆլիս, որ ուղարկեն մի այլ սալօն-վագօն: Շնորհիւ ձեռք առնուած կտրուկ միջոցների, արքայական մի այլ սալօն-վագօն Թիֆլիսից հասաւ Գանձակի կայարանը:

Քիւրդամիր և մի քանի այլ կայարաններում հաւաքվել էր հայ, ռուս, թուրք մարդկանց խուռն բազմութիւն, և Կաթողիկոսն ստիպված էր ամեն տեղ երևալ իրան ողջունելու եկող ժողովրդին և օրհնել:

Առաւօտեան ժամը 4-ին, երբ գնացքը հասաւ Գանձակի կայարանը, հարկ եղաւ արթնացնել Վեհափառին: Որովհետև Թիֆլիսից հասել էր նոր սալօն-վագօնը և այդտեղ պէտք է կցվէր գնացքին, ուստի Գանձակի կայարանում գնացքը մնաց մի ժամից աւելի և այդ հանգամանքը նպաստաւոր եղաւ Գանձակի հայ հասարակութեան համար, որ ունեցաւ բաւականաչափ ժամանակ ողջունելու Կաթողիկոսին: Գանձակից եկել էր հայ հոգևորականութիւնը, հասարակութեան կողմից ընտրված մասնաժողովը՝ բժշկապետ Գ. Մելիք-Բէգլարեանցի ղեկավարութեամբ, դպրոցական հոգաբարձական և ուսուցչական մարմինները, Կ. Հ. Բ. Ընկ. ճիւղը և ժողովրդի անհագին բազմութիւն: Թիֆլիսից ընդառաջ էր եկել և կօնսիստօրիայի նախանդամ Եփրեմ վարդ. գործակալ Համազ. ք. Տէր-Յովհաննիսեանի հետ: Կաթողիկոսը իջաւ վագօնից և մտաւ արքայական դահլիճը, ուր ներկայացան պատգամաւորութիւնները և արտասանեցին ճառեր, որոնց պատասխանեց Կաթողիկոսը յորդորելով ամենքին դէպի անձնուէր հաւատարիմ հպատակութիւն ռուսական կայսրութեան և գահին, դէպի խաղաղ, քաղաքակրթական գործունէութիւն և մաքուր աշխատանք, դէպի ջերմեռանդ սէր առ հայ լեզուն, եկեղեցին և պատմութիւնը: Ամբողջ մի ժամ «կեցցէները» թնդում էին կայարանի կամարների ներքոյ:

Առաւօտեան ժամը 5-ին գնացքը մեկնեց Գանձակից և ժամը 7 և կէսին կանգ առաւ Աղստաֆա կայարանում, ուր խռնվել էր շրջակայ վայրերից, Ղազախի գաւառից, մի մեծ բազմութիւն հայերի և թուրքերի: Ի միջի այլոց, յատուկ պատգամաւորութիւններ եկել էին Քարվանսարայից, Աղջըրից և Սև-քարից: Այդտեղ էին հասել և Թիֆլիսի հայ հասարակութեան պատգամաւորները (բժ. Բ. Նաւասարդեան, Ալ. Քալանթար, փաստաբան Ա. Սուրէնեան, Ռ. Յովհաննիսեան, Ս. Կաֆեան, որոնց միացաւ և Հ. Առաքելեան) և մամուլի ներկայացուցիչները (նոյն Ա. Քալանթար, Տ. Նազարեան և Ե. Լալայեան): Վեհը եկաւ լուսամուտի առաջ և օրհնեց ժողովուրդը: Ղազախի քահանայ տէր-Զաքարիա ք. Ալպեեանը մի ճառ կարդաց: Ապա մի ճառ կարդաց թուրքերէն Ղազախի գաւառի թուրք հասարակութեան ներկայացուցիչ Մահմադ էֆենդի Եաղուբովը, մի գեղեցիկ ճառ, թուրք գրական լեզուով, որի մէջ այն միտքն էր արծարծված, թէ հայ և թուրք դարերով իրար հետ ապրող ժողովուրդները պարտաւոր են իրար հետ համերաշխօրէն ապրել, միմեանց ցաւերին և ուրախութիւններին մասնակցել, միմեանց օգնել, և թէ գալուստը Կաթողիկոս Մատթէոս II-ի, որի օգտակար և ուղղամիտ գործունէութիւնը յայտնի է իրանց թուրքերին լրագիրներից, մի գրաւական է այդ բարի դրացիական համերաշխութեան հաստատման: Կաթողիկոսը գեղեցիկ օսմանեան թիւրքերէնով պատասխանեց այդ ճառին, ցոյց տալով թէ երկու տարրերը՝ հայ և թուրք՝ լինելով միևնոյն մեծազօր կայսրութեան հաւատարիմ հպատակներ, պարտաւոր են ապրել եղբայրաբար և միասին աշխատել ի փառս իրանց ընդհանուր հայրենիքի՝ մեծին Ռուսաստանի, պահելով և իրանց ազգային գոյութիւնը, բարգաւաճելով տնտեսապէս: Շնորհակալութիւն յայտնեց թուրք ժողովրդի արտայայտած անկեղծ զգացմանց համար: Ապա նոյն յորդորով դիմեց և հայ ժողովրդին:

Երբ գնացքը մեկնեց Աղստաֆայից, Թիֆլիսի պատգամաւորները և մամուլի ներկայացուցիչները շարվեցին սալօն-վագօնի ընդունարանում, ուր դուրս եկաւ Վեհափառը և Գարեգին արքեպիսկոպոսը ներկայացրեց նրան պատգամաւորութեան անդամներին: Բժ. Բ. Նաւասարդեան յանուն Թիֆլիսի հասարակութեան և Ալ. Քալանթար յանուն հայ մամուլի արտասանեցին ճառեր, որ Վեհափառը լսեց մեծ ուշադրութեամբ, ոտքի կանգնած:

Բժ. Նաւասարդեան ընդգծեց Թիֆլիսի, իբրև հայ մտաւորական կենտրօնի նշանակութիւնը և յայտնեց հայ հասարակութեան բերկրանքը Վեհափառի գալստեան առիթով.

Ա. Քալանթարի ասածի ամփոփումը հետևեալն էր.

«Մենք եկել ենք ողջունելու Ձերդ Վեհափառութեան գալուստը հայ մամուլի կողմից: Հայ մամուլը, իբրև հասարակական կեանքի հոսանքների և հասարակական կարծիքի արտայայտող, արձանագրել է իր էջերում այն ցաւ ու հոգսերը և այն բիւրաւոր կարիքները, որ ունի մեր ժողովուրդը. Նա միևնոյն ժամանակ ցոլացրել է իր մէջ և այն մտածողութիւնները և խորհրդածութիւնները, որոնք նպատակ են ունեցել գտնելու ուղիներ այդ ցաւերը բուժելու և մեր առաջադիմութիւնը ապահովելու համար: Որքան էլ համեստ և անկատար լինի հայ մամուլի գործունէութիւնը, նա մեր հասարակական գործողների մէջ էական տեղ է բռնել, և այսօր մենք, նրա ներկայացուցիչներս, եկել ենք Ձեզ մօտ տոգորված պատրաստակամութեան զգացմունքով գործակից լինելու Ձեզ այն ծանրակշիռ խնդիրների քննութեան և մշակութեան մէջ, որոնք դրված են Ձեր Վեհափառութեան և մեր հասարակութեան առաջ: Ողջոյն Ձեզ ջերմագին զգացմունքներով»:

Ի պատասխանի այդ ճառերին՝ Մատթէոս II մի երկար ճառ խօսեց, որի մէջ որոշեց իր ուղղութիւնն ու կաթողիկոսական ապագայ գործունէութեան ընդհանուր ծրագիրը: Ցոյց տալով, թէ ինչ է ներկայացնում իրանից հայ ազգը, ինչ պայմանների մէջ է ապրում նա, բացատրելով թէ հայ ազգը իր մտաւոր - հոգևոր - բարոյական էութեամբ 1600 տարիներից ի վեր շաղկապված է անքակտելի կերպով իր ազգային-ժողովրդական եկեղեցու հետ, նա յայտնեց, թէ այդպիսի մի փոքր և աշխարհիս երեսին ցիրուցան եղած ժողովուրդ պարտաւոր է լրջութեամբ, խոհեմութեամբ, կշռադատութեամբ գործել և ապրել, ձգտել խաղաղ, աշխատաւոր բարգաւաճման, հեռու մնալ յախուռն և վտանգաւոր քայլերից, որոնք կարող են վտանգի ենթարկել նրա գոյութիւնը, և մանաւանդ գործել ուղղամտութեամբ, ամուր պահպանելով այն բոլոր պայմանները, որոնց շնորհիւ նա կարող է պահպանել իր ազգային ինքնուրոյնութիւնը և իր իրաւունքների պաշտպանութիւնը առաջ տանել միայն օրինական միջոցներով, օրէնքների սահմաններում: «Տեարք,—ասաց Վեհը,—մեր ամենալաւ գործելակերպը անկեղծութիւնն է. հեռու մեզմէ կեղծիքը. մենք պէտք է անկեղծութեամբ խօսինք, հասկցնենք ուրիշներուն թէ ինչ են մեր իղձերը և փափագները, ինչ է մեր նպատակը: Եւ այդ համոզմամբ ես ամենայն անկեղծութեամբ և համարձակութեամբ բացատրեցի թէ Նորին Կայսերական Մեծութիւն Ռուսաց Կայսրի և թէ Անոր մինիստր-նախագահ պ. Ստոլիպինի առաջ իմ ծրագիրը, իմ ուղղութիւնը: Ես յայտնեցի Նորին Մեծութեանը, թէ ես՝ Ձեր Մեծութեան հաւատարիմ հպատակս, ցարդ ամեն կուսակցութենէ բարձր մնացած եմ, թէ իմ հայեացքն է, որ հայ հոգևորականութիւնը ընդհանրապէս և Ռուսաստանի մէջ մասնաւորապէս բոլոր կուսակցութիւններէ խիստ հեռի մնայ, և այդ նպատակին պէտք է հրաւիրեմ և Ձեր Մեծութեան անկեղծ հպատակ հայ ժողովուրդը և ջերմեռանդօրէն պիտի աշխատիմ, որ քրիստոնէական վսեմագոյն բարոյականին մէջ կրթուին հայ հոգևորականութիւնը և հայ ժողովուրդը: Մինիստր-նախագահ Ստոլիպինին անկեղծօրէն յայտնեցի իմ հայեացքներս մի քանի էական խնդիրներու մասին. օրինակ՝ երդման խնդրոյ մասին ես յայտնեցի, որ այնտեղ, ուր երդումը կապուած է հայոց եկեղեցւոյ և հայ քահանայի հետ, այսինքն երբ երդումն կատարվում է հայոց եկեղեցում կամ մի որևէ տեղ հայ քահանայի ձեռքով, այդ դէպքում նա անպայման պէտք է հայոց եկեղեցական (գրաբար) լեզուով կատարուի, ինչպէս կը պահանջէ հայոց եկեղեցւոյ ծէսը, նուիրագործուած 1836 թ. Պօլօժենիայով: Իմ գործունէութեան էութիւնը լինելու է. գործենք խոհեմաբար, չդիմենք յախուռն և անկշռադատ գործողութիւններու, պաշտպանենք, այո, մեր իրաւունքները, բայց օրէնքի սահմաններուն մէջ, օրինական ճանապարհով. մտցնենք կարգ, կանոն և կարգապահութիւն մեր բոլոր գործերուն մէջ: Այս ուղիով պիտի ընթանայ ձեր ընտրեալ Հայրապետը. եթէ Ռուսաստանի հայ ժողովուրդը համաձայն չէ իմ այդ ուղղութեան, ես պատրաստ եմ հրաժարուիլ: Ես բնաւ չեմ ձգտել ոչ պատրիարքական, ոչ կաթողիկոսական իշխանութեան, որովհետև ես խորապէս համոզուած եմ, որ հայ եկեղեցականը, նոյնիսկ սոսկ վարդապետի պաշտօնում, կարող է մեծապէս օգտակար լինել հայ ժողովրդին և եկեղեցւոյն, եթէ կամենայ անկեղծօրէն և անձնուիրութեամբ գործել»:

Այնուհետև տեղի ունեցաւ անպաշտօնական խօսակցութիւն, մօտ մի ժամ, երբ Կաթողիկոսը առանձնացաւ իր սենեակը:

Գնացքը արդէն մօտենում էր Թիֆլիսին. բոլոր կայարաններում հաւաքված էին բազմութիւն շրջակայ տեղերից:

Ժամը $11^1/_2$-ին արտակարգ գնացքը մտաւ հանդարտօրէն Թիֆլիսի կայարանը, ուր տեսնվում էր ժողովրդի անհամար և ծովացած բազմութիւն:

Թողնելով Թիֆլիս մտնելու նկարագրութիւնը վաղվան, առայժմ պէտք է ասենք, որ կայարանում Կաթողիկոսի գալուստը Փոխարքայի կողմից ողջունեց գնդապետ Լազարեւը: Ապա Կաթողիկոսը մեծ հանդէսով և 6-ձիանի կառքով դիմեց դէպի Ալէքսանդրեան այգին, որտեղից եկեղեցական թափօրով դիմեց Վանքի մայր եկեղեցին և այդտեղից բարձրացաւ Վեհարան, ուր նրա գալուստը ողջունեց Թիֆլիսի ոստիկանապետը: Կէս ժամից յետոյ Կաթողիկոսը իր հետևորդներով գնաց Սիօնի մայր եկեղեցին և աղօթեց ու համբուրեց ս. Նունէի մասունքը:

Ժամը 4-ին, կէսօրից յետոյ, Կաթողիկոսը հանդէսով գնաց Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վորոնցով-Դաշկովին այցելութեան, ուր ընդունվեց պատւով, ապա օրհնեց կոմսուհուն և վերադարձաւ Վեհարան: Մի քառորդից յետոյ Փոխարքան փոխադարձ այցելութիւն տուեց Կաթողիկոսին, նոյնպէս և կոմսուհին:

Երեկոյեան Վանքի ամբողջ մուտքը, բակը, առաջնորդարանը լուսաւորված էր էլեքտրական գեղեցիկ և գոյնզգոյն լոյսով և ժողովրդի անհագին բազմութիւն խռնված էր բակում:

—

Շուշու թեմի առաջնորդ Աշոտ եպիսկոպոսի անունով ստացվել են հետևեալ հեռագիրները.

1) Շուշի, 14 յունիսի.—«Թեմական դպրոցի ուսուցչական կազմը խնդրում է ձեզ արտայայտիչը լինել իր խորին զգացմունքների Նորին Սրբութեան առաջ՝ Նրա աջողութեամբ գալստեան առիթով: Թող Տէրը ոյժ պարգևէ իրականացնելու Նորին Սրբութեան վրա դրված մեր բաղձանքները և յոյսերը: Տեսուչ՝ Աւետիք Տէր-Պօղոսեան»:

2) Շուշի, 14 յունիսի.—«Ղարաբաղի հայ կօնսիստօրիայի անդամները խնդրում են ձերդ գերապատուութեան շնորհաւորել Նորին Սրբութեանը՝ բարեյաջող գալստեան առիթով մեր ամբողջ հոգևորականութեան և թեմի ժողովրդի կողմից»:

3) Մի քանի ստորագրութեամբ նոյն իմաստով հեռագրում են Աշոտ եպիսկոպոսին նաև Շուշու թեմական դպրոցի հոգաբարձութիւնը, Ղազանչեցոց եկեղեցու հոգաբարձութիւնը:

4) Շուշի, 15 յունիսի.—«Շուշի քաղաքի հայ և մահմեդական ազգաբնակութիւնը խնդրում է ձերդ գերապատուութեանը ողջունել Նորին Վեհափառութեան գալուստը Անդրկովկասի սահմանները: Քաղաքագլուխ՝ Քալանթարեան»:

5) Նուխու հայ հասարակութեան կողմից Նորին Վեհափառութեան գալուստը խորին յարգանքով ողջունում է Եղիշէ վարդ. Անհարոնեան. գալուստը ողջունում են նմանապէս իղձերով և ցանկութիւններով Նուխու հայ եկեղեցական դպրոցների հոգաբարձութիւնը և հայ հասարակութեան ընտրեալները, թեմի հոգևորականութիւնը:

6) Շուշի, 5 յունիսի.—«Ագուլեաց եկեղեցու հոգևորականութիւնը՝ ծխականներով շնորհաւորում է Նորին Սրբութեան համնելը Թիֆլիս. ցանկանում ենք առողջութիւն և աջողութիւն: Երէցփոխ Եղիազարեան»:

—

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Էջմիածին գնալիս Երևան չի մտնի:

—

Գարեգին արքեպիսկոպոսը յայտնել է, որ Նորին Վեհափառութիւնը համաձայնութիւն է յայտնել մի օրով մնալ Ալէքսանդրապօլում:

—

Այսօր Գարեգին արքեպիսկոպոսը Թիֆլիսի հայ հոգևորականութեանը կառաջնորդէ Նորին Սրբութեան մօտ:

—

Նորին Վեհափառութեան Թիֆլիսից մեկնելու օրը դեռ չէ որոշված:

—

Կարգադրիչ յանձնաժողովի անդամներն ամեն օր հերթապահութիւն են անում առաջնորդարանում:

—

Նորին Սրբութեանը դիմաւորելու համար Գանձակ էր մեկնել Եփրեմ վարդապետ Սուքիասեանը:

—

Կավկազսկայա կայարան, 11 յունիսի

Աստրախանի թեմ. կառավարիչ Մխիթար վարդապետը Արմաւիրի գործակալ Գ. ք. Թււելեանի ու աշխարհական պատգամաւորութեան հետ մեկնել է Նոր-Նախիջևան դիմաւորելու Վեհափառին: Արմաւիրցիների պատգամաւորութիւնը խնդրելու է Վեհին այցելել Արմաւիր:

Ս. ք. Տէր-Յովհաննիսեան

—

Ցարիցին, 9 յունիսի

Ամսիս 7-ին տեղիս ս. Գրիգոր եկեղեցում կայացաւ ծխ. ժողով, որտեղ ընտրվեցին պատգամաւորներ Վեհափառ Կաթողիկոսին ներկայանալու Ցարիցինի հայ հասարակութեան կողմից՝ Տէր-Գասպարեան քահանան, բժ. Բաբելեանը և Յ. Հախվերդեան, որոնք հետևեալ օրը մեկնեցին դէպի Արմաւիր դիմաւորելու Վեհին: **

—

Թէլաւի հայ ազգաբնակութեան կողմից պատգամաւորներ են ընտրված Աբէլ ա.-ք. Սուքիասեան և Միքայէլ Թաթոսեան, որոնց վրա պարտաւորութիւն է դրված ողջունել ազգընտիր Վեհափառ Կաթողիկոս Իզմիրլեանին և արտայայտել որդիական հպատակութեան ջերմ զգացմունքը:

ԻԶՄԻՐԼԵԱՆԸ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ

III

Մոսկվա, 7 յունիսի

Երէկ, երեկոյեան 8 ժամին, տեղիս հայկական գաղութը մի ճոխ ճաշով պատւեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Մատթէոս Բ. Իզմիրլեանին:

Յովհաննէս Ժամհարեանի տան ընդարձակ դահլիճը շքեղ կահաւորված է: Դահլիճի սկզբում առանձին սեղան է պատրաստված Հայրապետի համար: Զոյս կողմում բացված են մի շարք սեղաններ:

Նախ և առաջ Վեհափառ Հայրապետը մի քանի խօսքով ցոյց տալով ռուսաց Ցարի բարեացակամ և սիրալիր վերաբերմունքը դէպի հայ ժողովուրդը և աղօթելով կայսերական տան արևշատութեան համար՝ առաջարկեց խմել Թագաւոր Կայսրի կենացը: Դահլիճը, որ յոտնկայս լսեց այդ կենացը, դղրդաց երկարատև «ուռա»-ներով, որոնց միացան որոտալից ծափահարութիւնները:

Այնուհետև տեղի ունեցան մի շարք կենացներ, որոնց վրա ես կանգ կառնեմ կարգով:

Պրոֆ. Գ. Խալաթեան խօսեց Մոսկվայի հայկական գաղութի անունից: Նա կանգ առնելով Իզմիրլեանի կեանքի և երկարատև արդիւնաւէտ գործունէութեան վրա, իբրև բնորոշ փաստ, ասաց, որ «Դուք, Վեհափառ Տէր, բարեկարգութիւն և օրինականութիւն էիք պահանջում բռնակալներից, և այն գազան բռնակալը, որ ձեզ աքսորեց և որտեղ դուք տառապում էիք ամբողջ 12 տարի, ահա այդ նոյն բռնակալը տեսաւ, թէ ինչպէս հայ ժողովուրդը կրկին ձեզ ընտրեց պատրիարք և ապա կաթողիկոս»:

Ապա Գ. Խալաթեան, շեշտելով որ հայոց եկեղեցին ու ազգը մեծ կարիք ունեն Կաթողիկոս Իզմիրլեանի անձնաւորութեան, առաջարկեց խմել Վեհափառի կենացը: Պր. Խալաթեանի խօսքերը ծածկվեցին «ուռա» և «կեցցէ Իզմիրլեանը» խօսքերով, որոնցից դահլիճը կատարելապէս խլացաւ: Այդ կենացը խմվեց յոտնկայս և որոտալից ծափահարութիւններով:

Իզմիրլեանի կենացից անմիջապէս յետոյ, վարդապետներն ու քահանաները երգեցին «Էջմիածին ի հօրէ» շարականը: Դարձեալ տեղային «կեցցէ Վեհափառը», «կեցցէ Իզմիրլեանը» խօսքերը:

Ուսանող Արմենակ Սարգսեան հայ ուսանողների անունից կարդաց հետևեալ ուղերձը.

«Ապրելով օտարութեան մէջ և վառ կարօտով յիշելով մեր չարաբաղդ հայրենիքը, մենք, հայ ուսանողներս, սրտի անհուն ցնծութեամբ ողջունում ենք ձեզ, իբր մի անձի, որի մէջ համասփիւռ հայութիւնը մարմնացնում է սև օրերից թելադրած իր բոլոր իղձերը: Արհաւրալից է մեր անցեալը, մռայլ է մեր ներկան, ապագայի յոյսերը կեանք են ներշնչում ուժասպառ ազգին, և մենք, սրտի տրոփիւնով նրան վշտակցող զաւակներս, փափագում ենք ձեզ կարողութիւն՝ սփոփելու տառապած ժողովրդին, լոյս սփռելու նրա խաւար կեանքի մէջ, փափագում ենք, որ ձեր հովանու տակ ոգի առնի նրա ստեղծագործող միտքը և վերանայ նրան մաշող բարոյական մղձաւանջը:

«Այս տենչերով տոգորված Մոսկվայի ուսանողներս՝ բարի գալուստ ենք ասում ձեզ, ազգընտիր Հովւապետ»:

Դարձեալ լսվեցին «կեցցէ Իզմիրլեանը»:

Թէ որ աստիճան ուրախ և քաղցր տպաւորութիւն թողեց այդ ճառը Իզմիրլեանի վրա, այդ երևաց նրանից, որ նա, հակառակ իր բնաւորութեան, քաղցր ժպտաց և ջերմ շնորհակալութիւն արեց ուսանողներին՝ ցոյց տրված անկեղծ վերաբերմունքի համար:

Ստեփան Մամիկոնեան, խօսելով Իզմիրլեանի մասին, ասաց, որ Հայրապետի ներկայութեամբ տրվող սեղանը է խորհրդաւոր սեղան, և այդ այդպէս լինելով, պէտք է մեր խորհրդածութիւններն արտայայտենք: Բայց Ս. Մամիկոնեան յուզվեց և իր երկար ճառը կրճատելով՝ վերջացրեց հետևեալ խօսքերով. «Հայ ժողովրդի ճշմարտութեան աղբիւրն ու ապաւէնը դուք էք: Մի մոռանաք, որ մեր սիրտը ձեզ հետ է և որ ամբողջ հայութեան սիրտը ձեր սիրտն է»...

Կրկին լսվեցին «կեցցէ Իզմիրլեանը» խօսքերը, որից յետոյ Վեհափառը վեր կենալով սեղանից և, ներողութիւն խնդրելով սեղանակիցներից, հեռացաւ իր առանձնարանը քիչ հանգստանալու: Նա խոստացաւ ճաշի վերջում գալ և օրհնել ժողովրդին: Նա ուղեկցվեց իր առանձնարանը բուռն և երկարատև ծափահարութիւններով և շարունակ նրա աջը համբուրելով...

Ապա հանդէս եկաւ Մինաս Չերազը: Նա, խօսելով հայ ազգի մասին, ասաց, որ Պետրոս Մեծն և շատ երկիրների թագաւորներ յաճախ աշխատել են իրանց կողմը գրաւել հայերին, համարելով նրանց կուլտուրական աշխատաւորներ: Հայերը Արևելքի կենսատու շողերն են, հայերի կուլտուրական դերը, որ գնահատված է շատ երկիրների թագաւորների կողմից, բաւական խոշոր է եղել իր ժամանակ: Ապա՝ Մ. Չերազ, մատնանշելով որ մեր այժմեան գործիչները լաւ չեն ըմբռնում մեր նախնիքներին և չեն համապատասխանում հայ կեանքի կրտուկ պահանջներին, յորդոր կարդաց հետևելու մեր նախնիքների խելացի քաղաքականութեանը, որ հայերը ապրեն խաղաղ կուլտուրական կեանքով, որ նրանք միշտ գործեն կուլտուրական ճանապարհով: Մ. Չերազ հայ ժողովրդի փրկութիւնը միայն դրանում է գտնում:

Մ. Չերազ, վերջացնելով ճառը, առաջարկեց խմել հայ ժողովրդի կենացը:

Ամբողջ դահլիճը, որպէս մի մարդ, վարձատրեց Մ. Չերազին որոտալից և երկարատև ծափահարութիւններով:

Պրոֆ. Խալաթեան, մի քանի խօսքով յիշելով որ Մինաս Չերազ արևմտահայ յայտնի գործիչներից է, առաջարկեց խմել նրա կենացը:

Համարեա թէ սեղանակիցներից իւրաքանչիւրը մօտեցաւ Մ. Չերազին և բաժակ մեկնելով ուրախութիւն յայտնեց, որ նրան տեսնելու առիթ ունի մեզանից ամեն մէկը:

Ճաշը վերջանալուն մօտ, Գ. Խալաթեան խօսելով Էջմիածնի Մայր Աթոռի քայքայված վիճակի մասին՝ ասաց, որ Պետերբուրգի հայերի մէջ միտք է յղացել որևէ բանով շօշափելի կացուցանել Իզմիրլեանի գալուստը Պետերբուրգ, որպիսի նպատակով հանգանակութիւն է բացված Վեհարանի նորոգման և Մայր Աթոռի ուրիշ կարիքների համար: Նա առաջարկեց տեղական հայերին նոյնպէս բաժին հանել իրանց հարստութիւնից:

Մ. Խալաթեանի առաջարկութիւնն ընդունվելուց յետոյ, ձեռք է զարկվում հանգանակութեան գործին: Մի ժամվայ ընթացքում տեղն ու տեղը գրվում են մօտ 12 հազար րուբլի, որից 5 հազար րուբլի տալիս են եղբ. Ժամհարեանները, 3 հազար րուբլի տիկին Տիրուհի Պօպօվեան և յայտնի միլիօնատէր Ալ. Տարասով 600 րուբլի:

Հանգանակութիւնը կը շարունակվի գաղութի մնացած անդամների մէջ:

Ճաշի վերջում, գալով Իզմիրլեանը յայտնեց, որ իրան արդէն հաղորդել են նուիրաբերութեան համար: Ապա նա, շնորհակալութիւն յայտնելով այդ առիթով, ասաց, որ «աւերակաց վերանորոգութեան համար տրուածը աւերակներու վրայ կը գործադրեմ, կրթութեան համար տրուածը՝ կրթութեան վրայ և այլն»...

Այդ խօսքերը հետևանք են գաղութի այն անվստահութեան, որ նա տածում է դէպի Էջմիածին և մեր մնացած այն հաստատութիւններն ու կազմակերպութիւնները, որոնց գաղութը յաճախ նպաստել է, բայց որոնցից նա ոչ մի հաշիւ չէ ստացել մինչև օրս: Միանգամայն արդարացի բողոք, որին, յուսով ենք, վերջ կը դնէ Իզմիրլեանը Էջմիածնի վերաբերմամբ ընդմիշտ:

Ճաշին ներկայ էին նաև մօտ 20 կին:

Ոսկու-Ջօն

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

IV *)

Կաթողիկոսական Ընտրութեան Ազգային Ժողովի Դիւանին

Ռուսաստանի, Պարսկա-Հնդկաստանի և Ատրպատականի թեմերի աշխարհական պատգամաւորներից (բացի Թիֆլիսի պատգամաւոր պ. Ս. Ցաթուրեանից, որ չէ ստորագրել).

Առաջարկութիւն

Մեզ ընտրող թեմական-պատգամաւորական ժողովները պարտաւորութիւն են դրել մեր վրա առաջարկել ազգային ժողովին, որ նա, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութիւնից յետոյ, ներկայացնէ Նորին Վեհափառութեանն այն զանազան իղձերը և ցանկութիւնները, որոնց ամփոփումը կայանում է հետևեալ կէտերի մէջ.

1) Կատարել կաթողիկոսական ընտրութիւնները ժողովրդի անմիջական ընդհանուր ձայնատուութեամբ, բ) ճանաչել և վարդապետներին կաթողիկոսական ընտրելիների շարքում իբրև թեկնածութեան ձեռնհաս, գ) ձայների կուտակումն արգելված համարել ընտրութեան որևէ շրջանում:

2) Գումարել ազգային-եկեղեցական ժո-

*) Տես «Մշակ» № 126.

գով, մշակելու համար կարճոր բարեփոխութիւններ։

3) Բարեփոխել Հայաստանեայց Եկեղեցու վարչական կարգը, [illegible]

4) [illegible]

5) Օրէնսդրական կարգով [illegible]

6) Առաջին երկու հարցերի [illegible]

[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասեան Փոխարքայ կոմս Վորոնցով-Դաշկովին [illegible]

◆ [illegible]

◆ [illegible]

◆ [illegible]

Նալով գիւղական անսահման տգիտութեան հետ, հայ ուսուցիչը զրկանքներ է կրում նաև իր գոյութիւնը քարշ տալու համար Թափած քրտինքի նիւթական վարձատրութիւնը ստանալու խնդրում, որ միևնոյն ժամանակ միակ բարոյական խրախոյսը և մխիթարութիւնը պէտք է լինի այդ փշոտ ասպարիզում։

◆ Բագուի քաղաքապետը Փնասակար ուղղութեան համար դադարեցնել է հայերէն լեզուով հրատարակվող բանւորական «Աշատօտ» օրաթերթը։

◆ Ալէքսանդրօպօլում հրատարակվող «Ժայռ» թերթի խմբագրութիւնը իշխանութեան կողմից ենթարկվել է կրկին 100 րուբլի տուգանքի։

◆ «Մշակի» № 126-ի ներքին լուրերի բաժնում հաղորդված այն լուրը, թէ լուսանկարիչ Տէր-Ղևոնդեանի պատրաստած՝ Վեհ. Կաթողիկոսի նկարները ծախվում են հատը 10—20 րուբլով, սխալ է։ Պէտք է լինի՝ այդ նկարները ծախվում են հատը՝ 10 րուբլուց մինչև 20 կոպէկով։

◆ Մեզ խնդրում են տպագրել հետևեալ հաշիւը սոյն տարվայ մայիսի 24-ին Թաիրեանի այգում կայացած զբօսանքի մասին՝ յօգուտ Հայ Տնայնագործական և Գիւղատնտեսական Ընկերութեան։ Ընդհանուր մուտք ստացվել է 837 րուբլի 52 կոպէկ, իսկ ծախք՝ 502 ր. 13 կ., զուտ օգուտը հասնում է 335 րուբլի 39 կոպէկի։ Մուտք.—տոմսակներից՝ 407 րուբլի 15 կ., ալլեգրիից՝ 213 ր. 57 կ., բուֆետից՝ 83 ր. 50 կ՝, պտի-ժիօ՝ 82 ր., բաղդաւորութեան տակառ՝ 28 ր. 55 կ., կօնֆետտիներից՝ 15 ր. 35 կ., օդակների՝ նետումից՝ 7 ր. 40 կ.։ Ելք.—այգու համար՝ 175 ր., լրագիրների մէջ յայտարարութիւններ զետեղելու, տոմսակներ, աֆիշաներ՝ վերջիններս կպցնելու և մարկաների համար՝ 96 րուբլի, երաժիշտների՝ նուագախմբի, մանդոլինիստների, սազանդարների և պիանինոյի վարձ՝ 68 րուբլի, բուֆետի, ամանեղէնների և աթոռների՝ 58 րուբլի 13 կ., ըմպշական վարժութիւնների և պարերի համար՝ 42 ր., ամբիոններ, ցուցանակների և հիւսներին՝ 34 ր. 30 կ., գօրօդօվոյ պահակներին և ծառայողներին՝ 15 ր., փնջիկների, կօնֆետտիների և օդակների ալլեգրիի համար՝ 13 ր. 70 կ.։ Ընկերութեան մարմինը պարտք է համարում խորին շնորհակալութիւն յայտնել ինչպէս այն անձանց, որոնք մասնակցել են զբօսանքի կազմակերպութեան, այնպէս և նիւթականապէս նրան նպաստողներին։ Նոյնպէս և այն լրագիրների խմբագրութիւններին, որոնք յայտարարութիւնները տպագրելու համար 50 տոկոս զեղջ արեցին։

◆ Կառավարութիւնը չէ թոյլատրել Վրաց մէջ գրագիտութիւն տարածող ընկերութեան վարչութեանը՝ գիւղական ուսուցիչների համար ամառային կուրսեր հիմնել։

◆ Յունիսի 11-ի ժամը 1-ին Վօրոնցովի արձանի մօտ 16-ամեայ Թիւրքահպատակ Խորէն Կարկարեանցը, կամենալով էլեքտրաքարշի մի վագօնից անցնել դիմացից եկող № 50 վագօնը, ընկաւ սալայատակի վրա և գլխից ջարդուածքներ ստացաւ։ Անմիջապէս ուղարկեցին վիրաւորին հիւանդանոց։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ Հ. Ուս. և Վարժ. Միութեան ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը կայանալու է ամսիս 18-ին, հինգշաբթի, ժ. 10-ին (ցերեկը), Գայիանեան օրիորդաց դպրոցում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՊԱՐԼԱՄԵՆՏԸ ԵՒ ԲԱՆՒՈՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Սահմանադրական Թիւրքիայի օրէնսդրական աշխատանքները, ըստ երևոյթին, դանդաղ ընթանալուց զատ՝ զուրկ են նաև հետևողականութիւնից և որոշ պլանից։ Եւ դրա պատճառը որքան որ պարլամենտի պահպանողական տրամադրութիւնն է, նոյնքան էլ կառավարութիւնը ինքն է, որ պարլամենտին ներկայացնում է հանգամանքների և րոպէի պահանջների թելադրութեամբ պատրաստուած օրինագծեր, դարձեալ առանց պլանի։

Այդ առիթով, մայիսին, երբ քննվում էր պարլամենտում ստաչկաների վերաբերեալ օրինագիծը, Սալօնիկի պատգամաւոր Ջաւիդ-բէյ կշտամբանքներ ուղղեց կառավարութեանը։

Եւ ինչպէս փաստերը վկայում են, այդ կշտամբանքները միանգամայն արդարացի են։

Մի շարք օրինագծեր կառավարութիւնը առաջարկել է պարլամենտին միայն այն ժամանակ, երբ ինքն իսկապէս կարիքի մէջ է եղել։

Ստաչկաների վերաբերեալ օրինագիծը ներկայացվել է Արևելեան երկաթուղիների գործադուլից անմիջապէս յետոյ։

Մամուլի վերաբերեալ օրէնքը՝ յունական, ահրաբական և պօլսական օտարերկրեայ մամուլի մի մասի կատաղի յարձակումների շնորհիւ, որը նախապատրաստեց մարտի 31-ի յեղաշրջումը։

Մուրացկանների և թափառաշրջիկների օրինագիծը հանդէս եկաւ, երբ ոստիկանութիւնը անզօր էր մաքրել պօլսական տականքների դէմ։

Ահա այդ մի քանի ժողովների ու ընկերակցութիւնների վերաբերեալ օրինագծերի քննութեամբ պարլամենտը սկսեց զբաղվել Մահմուդ Շէվքէթ փաշայի այն յայտարարութիւնից յետոյ, թէ պաշարողական դրութիւնը քաղաքում չի վերացվի, մինչև որ «ազատութիւնները» չը կանօնաւորվեն օրէնսդրական ճանապարհով։

Իսկ այդպիսի պայմաններում թելադրված օրինագծերը մի տեսակ խստութիւններ են, որոնք տեղական մամուլի բնորոշումով ոչ թէ մամուլի, մուրացկանութեան, ընկերութիւնների ու ստաչկաների վերաբերեալ օրինագծեր են, այլ օրինագծեր «մամուլի դէմ», «ստաչկաների դէմ» և այլն։

Իրաւ է, պահպանողականութեամբ տոգորված պալատում, ինչպէս «Р. В.» լրագրի թղթակից Բէլօրուսօֆը է ասում, գտնվում են մի քանի հոգի, որոնք յիշեցնում են կառավարութեանը ու ներշնչում պալատին, որ օրէնքը քաղաքացիների համար սանձ չէ միայն, այլ և նրանց իրաւունքների պաշտպանը, այսինքն սանձ է իշխանութեան համար։ Եւ այդ հիմնաւոր առարկութիւնների ազդեցութեան տակ կառավարչական օրինագծերը մի փոքր փոփոխվում են և «լիբերալ դառնում», սակայն ընդհանուր բնոյթը այնուամենայնիւ մնում է նոյնը։

Օրինակ թափառաշրջիկների հարցը, այսինքն նրանց, որոնք ամսվայ ընթացքում «թափառում են այս կողմ, այն կողմ»։ Նրանց պէտք է կալանաւորեն և ուղարկեն իրանց ծննդավայրը, իսկ կրկնութեան դէպքում ճիպոտներով պատժեն։ Երբ օր շարունակ պարլամենտում կռիւ էր այդ հարցի շուրջը. մեծամասնութիւնը ասում էր, որ «առանց ճիպոտի մեր ժողովրդին անկարելի է կառավարել», և վերջ ի վերջոյ պատժի հակառակորդները կարողացան ընդունել տալ, որ այդ տեսակ պատիժները տեղի ունենան միայն դատարանի որոշմամբ և բժշկական քննութիւնից յետոյ։

Մամուլի վերաբերեալ օրէնքը սպառնում է պատժել յանցանքները գովելու և պաշտօնավոր անձանց դէմ յարձակումներ ուղղելու համար։ Իսկ պատիժները շատ խիստ են՝ աքսոր, բանտ, տուգանք։ Պատասխանատուութեան են ենթարկվում խմբագիրը, հեղինակը, տպարանատէրը, վաճառողը։

Ահա այդ տեսակ մթնոլորտի միջից է անցել նաև «ստաչկաների դէմ ուղղված օրէնքը», որ սահմանադրական Թիւրքիայի առաջին սօցիալական օրէնսդրութիւնն է։

Այդ օրինագիծը մշակված է Քեամիլ փաշայի մինիստրութեան օրով, բայց ներկայացրել է պալատին Հիլմի փաշան։ Իսկ պաշտպանել է նախկին մեծ վէզիր, ներկայումս ներքին գործերի մինիստր Ֆերիդ փաշան. այդպիսով կառավարութեան փոփոխութիւնը չէ ազդել դէպի բանւորական շարժումն ունեցած յարաբերութեան վրա։ Թէև օրինագիծը նախատեսել է միայն պետական նշանակութիւն ունեցող ձեռնարկութիւնների մէջ կատարվող գործադուլները, սակայն նա այնպէս է խմբագրված, որ կարող է ընդգրկել նաև այն բոլոր կօնցեսսիաները, որոնք ծագել են կառավարութեան համաձայնութեամբ, և հաւանական է, որ այդ էլ ի նկատի է առնված, որպէսզի չը վախեցնեն օտար կապիտալին և ձեռնարկուներին։

«Այդ օրինագիծը,—ասում է Բէլօրուսօվը,—արգելում է բանւորական սինդիկատների կազմակերպումը առանց խտրութեան աշխատանքի բոլոր արդիւնաբերութիւնների շրջաններում և իրաւունք է վերապահում ադմինիստրացիային կալանաւորել դրդիչներին ու ագիտատօրներին։ Պարլամենտական մասնաժողովը ուղղումներ մտցրեց օրինագծի մէջ, որոնցից ամենաէականն է թոյլատրել բանւորներին սինդիկատներ կազմակերպել հիմք ընդունելով նոյն օրինագծի այն կէտը, թէ գործատէրերի և բանւորների միջև ծագող վէճերը յանձնվում են առևտրի և արդիւնաբերութեան մինիստրութեանը լուծելու։ Ո՞վ պէտք է լինի բանւորների կողմից ներկայացուցիչ այդ վէճերի ու քննութեան ժամանակ, եթէ որ բանւորներին իրաւունք չէ վերապահվում կազմակերպվել»։

Այդ օրինագիծը պարլամենտում այնպիսի վիճաբանութիւնների տեղիք տուեց, որոնք չափազանց ցայտուն գոյներով բնորոշում են Թիւրքական պարլամենտի կերպարանքը և այդ տեսակէտից էլ արժանի են արձանագրութեան։

Վիճաբանութիւնների սկիզբը դրեց Սալօնիկի պատգամաւոր Ջաւիդ-բէյը, մահմեդական հրէայ։ Կշտամբելով, ինչպէս յիշեցի վերևում, կառավարութեանը ընդհանուր գաղափարներից զուրկ լինելու և ընդարձակ բարենորոգչական ծրագիր չունենալու համար, նա այն միտքը յայտնեց, որ անհրաժեշտ է քաղաքականապէս ազատ համայնքի մէջ ժամանակակից տնտեսական ստրուկտուրան ի նկատի առնելով թոյլատրել բանւորական ընկերութիւնները, միութիւնները, սինդիկատները և որ ստաչկաները անխուսափելի են իբրև կռւի միջոցներ բանւորական ամենաանհրաժեշտ շահերի պաշտպանութեան համար։ Թուլացնելով աշխատանքի շահագործութիւնը, բանւորական կազմակերպութիւնները միևնոյն ժամանակ սօցիալական խաղաղութեան գործօններ են հանդիսանում, որովհետև կռիւը մտցնում են սահմանների մէջ և տալիս նրան խելացի ու հետևողական բնաւորութիւն։

Հաֆիզ Իբրահիմ էֆենդի.— Եւրօպայում ստաչկաները թոյլատրված են։ Բայց չէ՞ որ մենք Եւրօպա չենք։ Այնտեղ ստաչկաները սովորաբար լաւ են անցնում։ Այնտեղ մարդիկ այնքան զարգացած են, որ օրինակ՝ մարդիկ ու կառքերը շարժվում են զանազան ճանապարհներով, այլ ոչ իրար խառնվելով։ Այնտեղ, օրինակ, քաղաքագլուխը հասարակ որոշում կայացնելով ստիպում է հասարակութեանը չը թքել փողոցներում, և մարդիկ պահում են իրանց լորձունքը բերաններում... Ահա թէ որքան զարգացած են նրանք։ Իսկ Ջաւիդ բէյն ու ուրիշները ուզում են համեմատել մեզ նրանց հետ...

(Կը շարունակվի)

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Հիւանդների բաժանմունքով
Թիֆլիս, Ելիզավետինսկայա փ., 79, տէլ. 1026.
Հիւանդների ընդունելութիւն ամեն օր.
ՄԻՔ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը միզասեռական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւանդ. (երկուշ., չորեքշ., ուրբ.)։
Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը ջղային և ներքին հիւանդութիւններ։
Մ. Պ. ԿԻՄՕՆՏ—առ. ժ. 11—12-ը վիրաբուժական հիւանդութիւններ։
Ս. Ա. ԼԻԻՐԻ—առ. ժ. 11—12-ը քթի բգի և ականջի հիւանդութիւններ։
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ—առ. ժ. 10—11-ը ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։
Մ. Ե. ՄՋԱՐԷՈՒԼՕՎ—ցեր. ժ. 1—2-ը կաշուի և սիֆիլիսի հիւանդութիւններ (երեքշ., հինգշ., շաբաթ)։
Լ. Մ. ՄՕՆԻՆ—ցեր. 1—2-ը կանանց հիւանդ. և մանկաբարձ.։
Բժշկութիւն էլեքտրականութեամբ, մասսաժով և հիպնօզով։ Միկրօսկօպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստումներ։ Ծծմայրեր ը քննութիւն։ Վճարը խորհրդի համար 50 կոպէկ։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր և թէ առանձին սենեակներից։
(կ. ե. ռ.) 236. 100—33

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
Մայիսի 15-ից ընդունում է հիւանդներ Կովկասեան հանքային Ջրերում։
ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿ, Վերխնի Բուլվար, տ. Գիրէյ, № 14. Пятигорскъ, Верхній Бульваръ № 14, д. Гирей.
(օ. մ.) 434. 20—14

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Մասնագէտ վեներական (սիֆիլիս), միզասեռական և մորթու ցաւերի։ Ընդունում է հիւանդ. Կովկասեան հանք. Ջրերում—ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿՈՒՄ և ԿԻՍԼՕՎՕԴՍԿՈՒՄ։ Հասցէն՝ Կիսլօվօդսկ, հիւրանոց «Րօսսիա»։
(օ. մ.) 100—91

ԲԺԻՇԿ
Ա. ԽԱՆԴԱՄԻՐԵԱՆ
Վերադառնալով՝ վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը։
Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ։
Առանձնապէս՝ սրտի և թոքերի։
Ընդունելութիւնը՝ առաւօտեան ժ. 10—12-ը. երեկոյեան ժ. 5—6-ը.
Սօլօլակսկայա փող., № 6, տ. Միրզօեվի.
(օ. մ.) 344. 100—75

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Ամառային երթեւեկութիւն
(Թիֆլիսի ժամանակով)

Թիֆլիսից մեկնում է

ԲԱԳՈՒ՝ ՊՕՍՏԱՏԱՐ գնացքը 11 ժ. 38 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 6 ժ. 1 ր. առ., Եւլախ՝ 7 ժ. 58 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 1 ժ. 12 ր. ցերեկ. Բալաջարի 4 ժ. 43 ր., Բագու՝ 6 ժ. 7 ր. երեկ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔ № 6՝ 7 ժ. 36 ր. առ., Գանձակ է հասնում 1 ժ. 41 ր. ցերեկ., Եւլախ՝ 3 ժ. 36 ր. ցերեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 15 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 11 ժ. 37 ր. գիշ., Բագու՝ 12 ժ. 44 ր. գիշ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԳՆԱՑՔ № 12՝ 10 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ՝ 4 ժ. 13 ր. առ., Եւլախ՝ 6 ժ. 8 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ՝ 10 ժ. 32 ր. Բալաջարի՝ 1 ժ. 44 ր. ցերեկ., Բագու՝ 2 ժ. 18 ցերեկ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ ՊՕՍՏԱՏԱՐ 1 ժ. 44 ր. գիշեր., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 12 ժ. 35 ցերեկ., Ուլուխանլու՝ 6 ժ. 11 ր. առ., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 10 ր. գիշեր.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ ԱՊՐԱՆՔ. 5 ժ. երեկ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 3 ժ. 38 ր. առաւ., Ուլուխանլու՝ 9 ժ. 12 ր. առաւ., Երևան՝ 10 ժ. 7 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄ՝ ԱՐԱԳ. ԳՆԱՑՔ 8 ժ. 31 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 7 ժ. 41 ր. առ.։ ՊՕՍՏԱՏԱՐ՝ 9 ժ. 4 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 10 ժ. 33 ր. առ.։ ՄԱՐԴԱՏԱՐ՝ 1 ժ. 1 ր. գիշ., Բաթում է հասն. 2 ժ. 34 ր. ցերեկ.։

Թիֆլիս է հասնում

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ ՊՕՍՏԱՏ. ԳՆԱՑՔԸ 8 ժ. 6 ր. երեկ. ՄԱՐԴԱՏԱՐ № 5՝ 12 ժ. 11 ր. գիշ.; ՄԱՐԴԱՏԱՐ. № 11՝ 10 ժ. 45 ր. առ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ ԱՐԱԳ. 9 ժ. 36 ր. առ., ՊՕՍՏ. 10 ժ. 38 ր. երեկ., ՄԱՐԴԱՏԱՐ՝ 8 ժ. 42 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱՅԻՑ-ԵՐԵՒԱՆ՝ ՊՕՍՏ. 6 ժ. 26 ր. երեկ. ՄԱՐԴԱՏԱՐ-ԱՊՐԱՆՔ. 6 ժ. 27 ր. ցերեկ.։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՅԳԻ—ՃԱՇԱՐԱՆ
ԻՒԺԱՆԷ ԸՆԿ.
Դվօրցօվայա փող., Վրաց Ազնուական. ամառային Թատրօնին կից։ Տէլէֆօն № 233.
Այգում ամեն օր նուագում է լարանուագների երաժշտախումբը՝ պ. Պ. Պալեևի ղեկավարութեամբ, ցերեկ. ժամը 2—4-ը և երեկ. 9—2-ը գիշ.։
ՃԱՇ.—2 տեսակ կերակուր՝ 60 կ., 3 տես.՝ 80 կ., 4 տես.՝ 1 ր.։ Ամեն տեսակ ուտելեղէնների և խմիչքեղէնների համար առանձին պրէյս-կուրանտ։
◆ Գները չափաւոր են ◆
Այգի-ճաշարանի մուտքը ձրի է։
(ա. օ.) 546. 50—6

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ
Գրասենեակից Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎ Թիֆլիսում
Մեր ֆիրմայի հռչակով ԿԱՄԵՆԱԼՕՎ ՕԳՏՎԵԼ՝ մի քանի համանուն և ուրիշ ֆիրմաներ վաճառքի են հանել զտված օղի և այլ խմիչքեղէն մեր էտիկէտներին և ապրանքաղրոշմին միանգամայն նմանեցրած էտիկէտներով և ապրանքադրոշմով՝ պ. պ. սպառողներին մոլորեցնելու նպատակով։
Մի քանիսները նոյն իսկ չեն քաշվել էտիկէտների վրա նշանակել խոշոր տառերով Դ. Զ. Սարաջեվ, իսկ մանրատառ, համարեա չը նկատվող մակագրութեամբ՝ ՆԱԽԿԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐ։
Հետևաբար գրասենեակը խնդրում է մեր ապրանքը պահանջելուց ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ դարձնել անուան, հօրանուան և ազգանունի սկզբնատառերի վրա՝ Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎ, միայն առանց «ՆԱԽԿԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐ» յաւելուածի, նոյնպէս և գործարանային դրոշմի վրա՝ «ՎԱՅՐԻ ՈՉԽԱՐ ԺԱՅՌԻ ՎՐԱ։
(ե. կ.) 362. 25—16

Մայիսի 25-ից, Բօրժօմում, բացված է
ՀԻՒՐԱՆՈՑ
„ԳՐԷՑԻԱ“
հիմնովին վերանորոգված և փոփոխված ծրագրով, այնպէս որ խիստ քմահաճ յաճախորդ անձամբ պիտի համոզվի մեր հիւրանոցում տիրող մաքրութեան, բոլոր յարմարութիւնների, սենեակների և ուտելիքների էժանութեան մէջ։
Սեփական խոհանոց. եւրօպական և ասիական կերակուրների ընտիր տեսակներ մատչելի գներով։
Ցարգանող՝ Ե ա. Ֆօլադով
(ե. հ. կ.) 471. 10—9

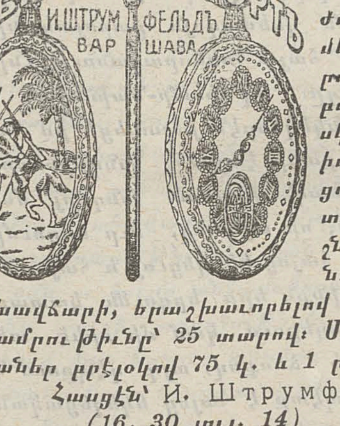

ՄՕԴԱՅԻՆ, ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ, ՍԻՐՈՒՆ
Ստուգված են միայն պատէնտ ունեցող մեր «ԴԵԿԱԴԱՆՍ» ժամացոյցները։ Ժամացոյցի կորպուսը ամենատափակն է, մետալից, հին արծաթի նման, դրոշմված զանազան նկարներով (նայիր նկարը). ընթացքը քարերով, լարումը առանց բանալիի 40 ժամը մի անգամ։ Երբեք չեն կորցնում իրանց սկզբնական տեսքը։ 12 րուբ. փոխարէն միայն 3 ր. 50 կ., իսկ 2 հատը 6 ր. 50 կոպէկով։ Կանանց նոյնպիսի ժամացոյցներ 4 ր. 50 կոպէկով։ ՄԵՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆ Է.—Բերել տուէք միայն «ԴԵԿԱԴԱՆՍ» ժամացոյցը և դուք միշտ շնորհակալ կը մնաք մեզանից։ Ուղարկում եմ մինչև բօպէները ստուգված ժամացոյցները վերադիր վճարով և առանց կանխավճարի, երաշխաւորելով ժամացոյցի ընթացքի ճշտութիւնը 6 տարով, իսկ մետաղի ամրութիւնը՝ 25 տարով։ Մինչև 4 հատի առաքումը 40 կ. (Սիբիր 75 կ.)։ Նոր ոսկէ շղթաներ բրէլօկով 75 կ. և 1 ր. 50 կ. հատը, երկձիղ շղթան 2 ր. 50 կ. և 3 ր. 50 կ.։
Հասցէն՝ И. Штрумфельдъ. Варшава, Св. Креста № 48. Отдѣл. 23.
(16, 30 յուլ. 14) (В. 37685) 529. 3—1

Электропечатня Н. Г. Аганьянцъ Полицейская 7.